

του «ἐπιφανές» οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφιβολίαν καὶ ἀσάφειαν περὶ αὐτοῦ, συγκρινομένου πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ Ἀσκληπιεῖον, οὐπὲρ ἀπλῆς μνείας ποιεῖται, ἐν ᾧ περὶ τοῦ Ἀσκληπείου τῆς Γερηνίας προκειμένου, πλείστων ὄσων τεκμηρίων καὶ προσδιορισμῶν ἀπρόχως ἀποκαθίσταται, ὥστε δι' αὐτῶν οὐδεμία ἀμφιβολία καὶ ἀσάφεια νὰ παραμένῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἐπιστήμονος ἐρευνήτοῦ περὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν Γερηνίᾳ ἐπανθούσης καταστάσεως, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἱκανὰ ἐγράψαμεν.

§ ΚΑ'. Ὁ δῆμος Ἀβίας ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος διήρηται εἰς τρεῖς δῆμους α'. τὸν τῆς Ἀβίας, περιλαμβάνοντα τὰ χωρία *Μαρτινείων μεγάλης καὶ μικρᾶς*, Δολοὺς καὶ τὰ παρακείμενα χωρίδια β'. τὸν τῆς Γερηνίας, περιλαμβάνοντα «*Κάμπον, Βαρούσι, Μάλταν*» καὶ λοιπὰ χωριδάκια καὶ γ'. τὸν τοῦ Ἀβούρου, περιλαμβάνοντα τὰ χωρία Γαῖτσῶν κλ. περὶ ὧν ἀκολούθως ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος· ὕστερον δὲ συνεχωνεύθησαν εἰς ἓνα, οὐ πρωτεύουσα ὁ Κάμπος ὑπὸ τὴν Ζαρνάταν, πρωτεύουσαν, ὡς γνωστόν, τῆς «*Bassa Maiana*», κατὰ δὲ τὸν Μεσαιῶνα ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ περὶ Πελοποννήσου ἐκθέσει τοῦ Βενετοῦ Προνοητοῦ Κορνέρου ἐν τοῖς δε· «*della Maïna, che divisa in Alta e Bassa viene la prima regolata della »piazza «di Zarnata», e la seconda e sog getta alla »giurisdizione di Chelefa, l'an e l'altra irregolare et »di poca conseguenza*».¹ ἔμενον δ' ἐν Ζαρνάτῃ 63 στρατιῶται ὑπὸ τῶν Βενετῶν διατηρούμενοι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκθεσιν² ἐκ τῶν προϋχόντων δὲ τότε καὶ Ταυλάριος ὁ Βούλτσος ἐθεωρεῖτο.³ Σήμερον δ' ἡ Μάνη διαιρεῖται εἰς Ἀνατ. καὶ Δυτ. καὶ τῆς μὲν πρωτ. τὸ Γύθειον, τῆς δὲ Δυτ. ἡ Ἀρεόπολις (Τσίμοβα).

Ἐν Κάμπῳ ἐγεννήθη καὶ ὁ μακαρίτης Σπ. Ἀλεξανδράκης, ὅστις ἀφῆκε περιουσίαν ἐνὸς ἑκατομμυρίου δραχ. Ἀπασαν δὲ τὴν περιουσίαν ταύτην τῇ προτροπῇ καὶ παρακλειύσει τοῦ ἀειμνήστου Δ. Σαράβα διὰ διαθήκης κατέλιπε διὰ φιланθρωπικὰ καὶ εκπαιδευτικὰ ἔργα, καὶ οὕτω συνέστη ἐν μὲν ταῖς Καλάμαις τὸ Νοσοκομεῖον καὶ Γεροντοκομεῖον μὲ τὴν ἐπωνυμίαν «*Ἀλεξανδράκειον*», ἐν δὲ τῷ Κάμπῳ τὸ Σχολαρχεῖον, οὗτινος πρῶτος σχολάρχης ὑπῆρξα ἐγώ. Ἐκ τοῦ Σχολαρχείου τούτου οἱ λαβόντες τὸν βαθμὸν «*Ἀριστα*» εἰς τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις, ἀξιοῦνται ὑποτροφίας ἐν τῷ Γυμνασίῳ Καλαμῶν ἐκ τοῦ Ἀλεξανδρακείου κληροδοτήματος.

Α. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΤΠΟ

E. DE AMICIS

Τὰ πρῶτα τῆς φιλίας ἐπιστολικά ἐγγράφα εἰσὶν αἱ πρὸς τοὺς συμμαθητὰς γραφόμεναι κατὰ τὰς διακοπὰς ἐπιστολαί· γράφονται ἐπὶ ματαίῳ, καθὼς καπνίζονται τὰ πρῶτα σιγάρα. Ἡ ἰδέα τοῦ ν' ἀσχολήσωμεν, διὰ τῆς γραφίδος ἡμῶν, τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ κράτους, καὶ νὰ στείλωμεν εἰς περιοδείαν ἀνὰ τὸν κόσμον τὰς ἡμετέρας προθέσεις, παρέχει ἡμῖν εὐχάριστησιν ὁμοίαν ἐκείνῃ, ἣν αἰσθανόμεθα βραδύτερον, βλέποντες τὸ πρῶτον τετυπωμένον τὸ ἴδιον ὄνομα· καὶ τὸ νὰ λάβωμεν μίαν ἐπιστολὴν καθιστᾷ ἡμᾶς ὑπερηφάνους, τόσον ὥστε ἐνίοτε γράφομεν τοιαύτας πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς μὲ μόνον τὸν σκοπὸν νὰ λάβωμεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ ταχυδρομείου, ἐν ᾧ τὰς ἐρρίψαμεν κρυφίως. Ἐπιστολαί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σοβαραί, ἀποτυπωθεῖσαι τῶν στηλῶν τοῦ ἐσχάτως ἀναγνωσθέντος μυθιστορήματος, αἵτινες ἐπιχαρίτως αἰνίττονται ἔρωτας, πάθη ἀνδρικὰ ὑφ' ὧν ἐταράχθημεν, δραματικὰς χαρακτηριστικὰς μεταμορφώσεις, τελουμένας ἐν ἡμῖν, ἐξ ἀποτελέσματος μυστηριωδῶν συμβάντων, ἅτινα ἡ σύνεσις συμβουλεύει νὰ σιωπήσωμεν. — Θὰ μὲ ἀνεύρης ὅλως ἄλλον παρ' ὅτι μὲ ἀφῆκες — συνήθης πολὺ ἐν χρήσει φράσις. Συνήθεις αἱ περιγραφαί. — Ὁ οὐρανὸς ἦν ἀστερόεις· νεκρικὴ ἐβασίλευε σιγή· ἐφαίνετο ὅτι ἡ φύσις. — Ἐπειτα φαίνεται ἐν τῷ χωρίῳ μία ἐξαδέλφη· παρέρχονται, χωλαίνουσαι λέξεις ἐλαφραί· τρίζουσι σχολαστικαὶ συγγραφῶν μαρτυρίαι, εἰσαχθεῖσαι βιαίως, ἵνα σχῶσιν ἀξίαν αἱ τελευταῖαι γραμμαὶ· μηκύνονται οἱ στίχοι διὰ σημείων, πολλὰ ὑπονοούντων, μήποτε συμβάντων. Αἱ ὑπεροπτικαὶ ἐπιστολαὶ συνήθως ἀρχίζουσι διὰ τῆς φράσεως — Εἶσαι ὁ τελευταῖος τῶν ἀνθρώπων. — Τὸ πᾶν ἐγράφη μετὰ παχείας ἀξιώσεως μαθητοῦ, ὅστις νομίζει ὅτι ἐξασκεῖ δεσποτικῶς τὴν γλῶσσαν, καὶ θεμελιοῖ τὰ ἀτοπήματά του μετὰ γαληνίου προπετείας. Συχνάκις κυριεύει αἴσθημα βαθείας τῆς ζωῆς καταπονήσεως. Ἐνίοτε εἰκόνες ἄσμενοι κοσμοῦσι τὸ περιθώριον. Καθ' ἕξιν, ὑπογραφή δυσανάγνωστος.

* *

Ἀκολουθοῦσιν αἱ ἐπιστολαὶ τῆς πρώτης νεότητος, εἶδος κωμικοηρωϊκῆς ποιήσεως εἰς τὸ πεζόν, ἐν τεμαχίοις, ἀτάκτου καὶ ἰδιορρύθμου ὡς ἡ αὐτογραφία τοῦ βίου ἐνὸς μαινομένου· ἐπιστολαὶ ἐξοχοί, ἀνθρώπου ἐμπείρου, γραφεῖσαι ἵνα σπινθηροβολήσῃ τὸ κενόδοξον πνεῦμα, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐγκεφαλικοῦ ἀναθρασμοῦ· ἐπιστολαὶ ἀπέλπιδες, αἵτινες ζητοῦσι βοήθειαν καὶ ἔλεος, γραφεῖσαι ὑπὸ τὴν ἐπίρροιν συμβάντων ἅτινα ἐφαίνοντο ἡμῖν φοβερά, καὶ τὰ ὅποια ἐλησμονήθησαν ἐν διαστήματι δέκα πέντε ἡμερῶν· ἐπιστολαὶ παιδαριώδεις,

1) Ἰδε δελτίον ἱστορ. καὶ ἐθνολ. ἑταιρ. ἑλλ. σελ. 306.

2) Ἀύτῳ. σελ. 291.

3) Ἀύτῳ. σελ. 288.

πλήρεις ἀναιδῶν ἀποκαλύψεων ἐρώτων ἀσεβῶν ἐπιστολαὶ παράφοροι, κατὰμεστοὶ λέξεων σκληρῶν καὶ ἀπειλῶν, γραφόμεναι σήμερον, καὶ ἀποδοκιμαζόμεναι αὔριον, μετὰ τὴν καρδίαν βασανισθεῖσαν ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐπιστολαὶ ἐμμανεῖς, γραφεῖσαι ἐξαφθείση φαντασίᾳ, ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, καὶ μένουσαι ἐν τῇ μνήμῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μετὰ αἰσθήματος αἰδοῦς καὶ ὀργῆς ἐπιστολαὶ μεγαλοπρεπέσταται, χαραχθεῖσαι εἰς τὴν πρώτην τῆς καρδίας συγκίνησιν, ἵνα ἀποδώσωμεν δικαιοσύνην εἰς μακρὰν φίλον, ἄγνωστον ἐπὶ μακρόν ἐπιστολαὶ γέμουσαι μωρᾶς ὑπερφανίας, γραφεῖσαι ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἐφλεγόμεθα ὑπὸ προαισθήματος μεγαλείου καὶ δόξης ἐξατμισθέντος τὴν ἀκόλουθον ἐβδομάδα ἐπιστολαὶ πλημμυροῦσαι ἀγάπης ἐνδείξεων, γραφεῖσαι ἄνευ αἰτίας, ἀκαριαίως, δι' ἰδιοτροπίαν τινὰ τῆς φαντασίας, πρὸς φίλους ἀδιαφόρους, οὓς ἐβδελύχθημεν μετὰ ἓνα μῆνα, προσβληθέντες ὑπὸ τῆς σιωπῆς τῶν ἐπιστολῶν δεινὰ καὶ δύσκολοι, φιλοσοφικοὶ μακροὶ λόγοι ἐπὶ τῆς ζωῆς, προκληθεῖσαι ὑπὸ σκοτεινῆς μελαγχολίας, χαραχθεῖσαι ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν ἐλαφρῶν ἀπατῶν, ἃς ἐχαρακτηρίσαμεν ὡς ἀδικίας τῆς εἰμαρμένης οὐ μικρᾶς ἐπιστολαὶ κατὰμεστοὶ εὐθυμίας, ἀληθῆς κήρυξις χαρᾶς καὶ θριάμβου, δι' ὧν ἀνηγγείλαμεν τὰς πρώτας ἡμῶν εὐτυχίας, τρυπῶντες, ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ γράψαι, διὰ τῆς γραφίδος τὸν χάρτην ἐπιστολῶν εὐτράπελοι, χαρακτῆρος φαντασιώδους καὶ ἀκολάστου, ὑπερβαίνοντος τὰ ὅρια πάντα πάσης εὐσημοσύνης· δεσμίδες χάρτου, ἐν αἷς εἰς θησαυροὺς ἀγαθότητος καὶ εὐγενείας, ἀναμίνγνυται σωρεία τοιαύτη παιδαριώδους, ἀνοήτου, ψεύδους, ἀντιφάσεως, ἀγροικίας, ὥστε οὐδεὶς ἡμῶν θὰ ἐτῆρει τὴν ὑπόληψιν ἄθικτον λογικοῦ πλάσματος, ἐὰν τὸ ἥμισυ ἐκείνου ὅπερ ἔθεμεν ἐν θήκῃ ὄντες νέοι, ἐδημοσιεύετο ἐν ἐνὶ τόμῳ.

* *

Καθ' ὅσον προχωροῦμεν τὴν ἡλικίαν, γράφομεν φειδωλότερον πρὸς τοὺς φίλους ἡμῶν. Ἐχομεν λάβει τσαύτας ἐνοχλήσεις καὶ δυσαρεσκείας ἐκ τῆς μωρῶς καταναλωθείσης ἡμετέρας πεζογραφίας, ὥστε δὲν διανέμεμεν αὐτὴν πλέον ἢ κατὰ μικρὰς δόσεις, καὶ προηγῆται ψεκασμός. Ἡ ἐμμανὴς ἐκφράσις τῶν νεανικῶν ἐπιστολῶν ἀπέρχεται σβέουσα φράσις πρὸς φράσιν, ὥσπερ φωτοχυσία φλόξ πρὸς φλόγα. Αἱ ἐπιστολικαὶ κλείσεις, ἐνθα ἡ καρδία ἡμῶν συνείθιζε νὰ ᾤδῃ ἀσματίον τι, γίνονται ψυχραὶ, ὥσπερ χαιρετισμὸς ἀνταλλαγῆς καθ' ὁδόν, ἐν βαρεῖ χειμῶνι· ἡ ἐπιστολὴ ἅπασα συστέλλεται καὶ ψυχραίνεται, περιοριζομένη μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τύπους ἁβροὺς καὶ κενούς, τοῦθ' ὅπερ τῇ ἀφαιρεῖ οἰανδήποτε ἀξίαν ἐγγράφου ἀνθρωπίνου. Ὅταν θέλωμεν νὰ κάμωμεν ἐξομολόγησιν τινὰ, κρατοῦμεν ἐπὶ στιγμὴν τὴν γραφίδα μετέωρον, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μετὰ μικρὰν σκέψιν, δὲν θέτομεν ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰμὴ ἡμίσειαν. Γράψαντες ἐκτεταμένην ἐπιστολήν, ἀφίνομεν αὐτὴν ἐκεῖ νὰ ἀναπαυθῇ ἡμίσειαν ἡμέραν καὶ συχνάκις, ἀναγινώσκοντες αὐτὴν ἐκ νέου, τὴν ῥίπτομεν ἐν τῷ κανίστρῳ, ἵνα γράψωμεν ἐτέραν μᾶλλον κρυφίνου. Ἀποκτῶ-

μεν βαθμηδὸν τὴν τέχνην τοῦ θαυπεύειν τὴν φιλοτιμίαν πάντων μετὰ δαψιλοῦς ἄνευ ἀγάπης φιλοφρονήσεως, ὅπισθεν ἥτινος ἡ ἡμετέρα ὑπερηφάνεια ἵσταται ἐπὶ τῶν ἀμυνῶν, καθὼς ὅπισθεν ἀσπίδος. Ἐνίοτε ἡ μετάνοια, ὁ φόβος ὅτι ἀφείθημεν πολὺ νὰ χωρήσωμεν καταλαμβάνει ἡμᾶς ὀλίγῳ μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐπιστολῆς διὰ τοῦ ταχυδρομείου, καὶ κρατεῖ ἐπὶ στιγμὴν ἐν μέσῃ ὁδῷ, σκεπτικούς· καὶ τότε ἔτερον αἶσθημα πλήττει ἡμᾶς τὸ αἶσχος ὅτι ἀπέβημεν δύσπιστοι καὶ κρυφίνοες κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον. Ἄλλ' ἡ ἀσθένεια αὕτη δὲν θεραπεύεται πλέον. Οἱ φίλοι πρὸς οὓς γράφομεν ἐλευθέρως εἰσὶ μόνον οἱ φίλτατοι, καὶ διὰ πολλοὺς εἰς μόνους.

* *

Μετὰ τούτων ἡ ἀλληλογραφία κυματίζεται. Ἐπὶ μῆνας, ἐπὶ ἔτη εἰσὶν ὡς νεκροὶ ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον· εἴτα εἰς χαιρετισμὸς, μία οἰαδήποτε περίστασις γίνεται αἰτία νὰ ἐκχυθῇ, ἀπροσδοκῆτως, ἐκατέρωθεν, ρυάκιον μελάνης. Ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας ἀνταποστέλλονται ἐπιστολαὶ κατὰμεστοὶ μυστικῶν καὶ ἀστειοτήτων, ἃς διαδέχονται ἡμέραι μακροτάτης σιγῆς. Ἐνίοτε, ἡ ἀλληλογραφία παρατείνεται, τρεφομένη ὑπὸ τῆς ὀργῆς. Κακεντρεχὲς κτύπημα προκαλεῖ ἀπάντησιν ξηρὰν, αἱ γραφίδες τροχιζοῦνται, αἱ ἐπιστολαὶ συμπλέκονται, ἡ φιλία ἡχεῖ ῥῆγμα—ὠρέχθησαν ἀμφοτέρωθεν νὰ ἀπέλθωσιν *ipso facto* ἵνα ζητήσωσιν ἱκανοποίησιν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· εἴτα ὁ εἰς τῶν δύο ποιεῖ ἐν βῆμα ὅπισθεν, ὁ ἄλλος ἡσυχάζει, αἱ ἐπιστολαὶ κροτοῦσιν ὀλίγῳ ὑποκώφως, καὶ ἐν τέλει ἐπιστρέφει ἡ γαλήνη. Ἄλλοτε διαδέχονται μῆνες μῆνας σιγῶν πεισμώνων, διαρκουσῶν ὧν τινων ἕκαστος, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὀνειδίζει τὸν ἄλλον, μετὰ σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴ μεταβάλλῃ ποτὲ πορεῖαν· ἀπόφασιν διαρρηχθεῖσαν ἐν ἀκαρεῖ, ἐν ἡμέρᾳ εὐθυμίας, δι' εἰλικρινοῦς ἐπιστολῆς, ἥτις διορθοῖ τὸ πᾶν. Ἐπονται περίοδοι ἀλληλογραφίας, καθ' ἃς αἱ ἐπιστολαὶ, γραφεῖσαι ἐκ καθήκοντος φιλοφροσύνης, στοιχίζουσι κόπων ἀπειρῶν, καὶ ἀργοῦσιν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ζητοῦσαι ἐκφράσεις φιλίας αἰτινες φαίνεται ὅτι ἀπέρχονται, ἵνα μὴ ἀναγκασθῶσι καὶ ψευθῶσιν. Ἀκολουθεῖ σάλος ἐπιστολῶν σκοτεινῶν, ἐν ἡμέραις δι' ἀμφοτέρους θλιβεραῖς· δυωδία ἐπιστολικῶν μελαγχολιῶν, ἐν αἷς ἕκαστος ἐξατμίζει τοὺς ἰδίους πόνους, ἐξοιδαίνων μικρὸν αὐτοῦς, δίδων εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἀποκαμότη τόνον ἐλεγειακόν, ὅστις τίθησιν ἐν τῇ φιλίᾳ οἶστρον εὐαισθησίας· καὶ τότε προτείνομεν ἡμῖν νὰ μὴ ἀφήσωμεν ποτὲ πλέον νὰ παρέλθῃ εἰς μὴν χωρὶς νὰ ἐκταθῶσιν αἱ ψυχαὶ ἡ μία ἐν τῇ ἄλλῃ. Καὶ εἴτα ἐκ νέου μακρὰ σιγῆς περίοδοι, καθ' ἃς δεκάκις ἀρχίζομεν μίαν ἐπιστολήν, ἥτις διακόπτεται ὑπὸ τινος χάσματος, ὥσπερ ἐγγράφομεν εἰς τὴν ἐνόχλησιν κατὰ πρόσωπον.

* *

Πῶς ὅμως ἐννοοῦνται ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τὰ μύχια τοῦ φίλου αἰσθήματα, ὅσα δήποτε καὶ ἂν πειράται νὰ τὰ κρύψῃ! Ἐὰν μικρὰν πρὸς ἡμᾶς ἔχῃ δυσαρέσκειαν, δύναται νὰ προσποιηται τὸν φιλόφρονά ὅσῳ καὶ ἂν θέλῃ· ἡ δυσμένεια αὐτοῦ δια-

φαίνεται ἐκ τινων τραχυτήτων τῆς κλείσεως, ἐκ τῆς περιπλόκου ἐκφράσεως, ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐνώσεων τινῶν περιόδων, ἐν μέσῳ ὧν τινων νοεῖται ὅτι ὤφειλε νὰ εἰσέλθῃ ἑτέρα, ἣν ἐκράτησεν ἐν τῇ γραφίδι, μετὰ τινὰ σκέψιν. Φράσεις τινὲς αἰτινὲς οὐδὲν σημαίνουσιν εἰσὶν ἐναργῶς ἐν *quid medium*, ὅπερ αὐτὸς ἐξέλεξεν ἔνθεν κακείθεν, ἵνα μὴ γράψῃ αὐθαδεῖαν τινὰ ὑπὸ τῆς φρονήσεως ἀποτραπείσων, οὐδέ τινὰ λεπτότητα, ἣν ἡ συνείδησίς του ἀπέρριπτεν. Ἐκ βραδύνσεων τινων τῆς γραφῆς ἐννοεῖται ὅτι, ὁ φίλος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, διεσκέπτετο θλιβερόν τι ὕπερ παρουσιάζεται ἀληθῶς μετὰ τέσσαρας γραμμὰς ἐν τινι φιλοφρονήσει. Ἐνίοτε ἐν ζεύγει στίχων φιλοφρόνων φαίνεται καθ' αὐτὸ ὅτι βλέπομεν τὰς δύο σειρὰς τῶν ὀδόντων τοῦ γράφοντος, μετὰ τῶν ὁποίων ἠθέλετε ἀπέχει νὰ θέσῃτε τὸν δάκτυλον. Οὕτως, πάλιν, μετὰ τινος φίλου ἀνταλάσσομεν ἐπιστολὰς φιλόφρονας, ἃς ἐκάτερος ἀναγινώσκει μὲ ὑποξὺ ἐπὶ τῶν χειλέων μειδίαμα, λέγων εἰς ἐκάστην φιλοφρόνησιν. — Ὅποια φαυλότης! — ἀληθεῖς κάρται καρφίδων, αἰτινὲς κεντῶσι πανταχόθεν, ἄνευ ὁμῶς πληγῆς τινος ἢ τεμάχια ὑποκριτικῆς λογογραφίας ἃτινα δάκνουσι μόνον κατὰ βᾶθος, καθὼς ἐρπετὰ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς κρεμάμενα. Καὶ εἰσὶ δῆξεις ἐπάρατοι διότι, καὶ νὰ ἀνασταλῶσιν εὐθὺς, μένουσι τοῦλάχιστον εἴκοσι τέσσαρες ὥραι ἀνεκδίκητοι, μὲ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὀδόντος ἐν τῷ κρέατι.

* *

Καὶ ἐξ ἄλλου πόσας εὐχαριστήσεις, ἐν ὥρᾳ ἀνίας καὶ λύπης, παρέχουσιν ἡμῖν αἱ ἐπιστολαί! Καθ' ἣν στιγμὴν πρόκειται νὰ διασχισθῇ τὸ καλυμμάτιον, ἐφ' οὗ ἔχομεν ἀγνώρισται συμπαθῇ ἐπιγραφὴν, δοκιμάζομεν πάντοτε μικρὰν περιεργείαν συγκίνησιν καὶ ἀνυπομόνου καὶ εὐχαρίστου προσδοκίας, δι' ὅπερ μειδιῶμεν, ὥσπερ νὰ ἐξήρχετο αἴφνης τοῦ χάρτου ἐκείνου ἡ ἰδίᾳ τοῦ φίλου φωνή, ἢ μικρά τις αὐτοῦ εἰκὼν ζῶσα καὶ ὁμιλητικὴ. Πόσον ὠφελοῦσιν ἡμᾶς αἱ πλήρεις γαλήνης καὶ ἀγάπης ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι, εἰλικρινοῦς φίλου, αἰτινὲς φθάνουσιν ἡμῖν ἀπροσδόκητοι, τὴν ἐσπέραν μιᾶς τῶν ἀπαισιῶν ἐκείνων ἡμερῶν, καθ' ἃς τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν ἀνετράπη, καὶ ἐπεστρέψαμεν οἴκοι μετὰ χιλίων μικρῶν ἐν τῇ καρδίᾳ πληγῶν, ἀηδιάσαντες πάντας καὶ πάντα! Πῶς ἐορτάζομεν μετὰ τίνος παραφόρου ἐπιθυμίας ἀναγινώσκομεν καὶ ἐπαναγινώσκομεν ἐν μέσῳ ὁδῷ, μὴ προσέχοντες εἰς τὰς ὠθήσεις τοῦ πλήθους καὶ τοὺς τροχοὺς τῶν ἀμαξῶν, τὰς ὀλίγας ἐκείνας γραμμὰς, καὶ τοῦ ἐσχάτου τῶν ἡμετέρων φίλων, αἰτινὲς καταλαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐν ξένῳ τινὶ τόπῳ, μετὰ τῶν τειχῶν ἀγνώστου πόλεως, κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκείνας καθ' ἃς ἡ πατρίς φαίνεται τόσῳ ὥραία καὶ τόσῳ μακράν! Μετὰ τίνος αἰσθήματος γλυκέως βαθείας εὐγνωμοσύνης καὶ θαυμασμοῦ διαρρήγνυνται τὰ καλυμμάτια ἐκεῖνα ἐν οἷς προσφιλεὶς φίλος, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐνομιζομεν ἑαυτοὺς λησμονηθέντας, ἔστειλεν ἡμῖν ἕνα χαιρετισμὸν ἀπὸ τοῦ ἄλλου τῆς γῆς ἄκρου, μικρὸν φύλλον δεδιπλωμένον, διανῦσαν τόξον εἴκοσι χιλιάδων μιλίων διὰ τῶν ἡπείρων καὶ ὠκεανῶν, ἵνα ἔλθῃ καὶ εἴπῃ ἡμῖν προσφιλεῖ τινὰ λέξιν! Καὶ πόσας νέας

ὄψεις τῶν φίλων ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν αἱ ἐπιστολαί, πόσους τύπους διαφόρους ἐπιστολογράφων ἐκδηλοῦσιν, ἅτινα μετὰ ψυχολογικὰς παρατηρήσεις ἐκκαλύπτονται ἡμῖν.

* *

Εἰς τῶν μᾶλλον τερπνῶν τύπων εἶνε ὁ «ἐπιτερπής» ὅστις διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ γράφειν, γράφει ἐπιστολὰς μακροτάτας ἐν χάρτῃ λεπτοτάτῳ καὶ διὰ χαρακτῆρων μικροσκοπικῶν, ἃτινα φθείρουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καταστρέφουσι τὸν στόμαχον· ἐκθέσεις λεπτομερεῖς καὶ ἡρέμους παντὸς ὅπερ πράττει ἢ σκέπτεται, μετὰ συλλογισμοῦ τινος γαλήνιου καὶ συνετοῦ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς, καὶ τῶν ἀνακεφαλαιώσεων τῶν βιβλίων ἃτινα ἀναγινώσκει καὶ τῶν κωμωδιῶν ἃς ἀκούει. Πυκνὴ καὶ γλυκεῖα λογογραφία ἣτις κατέρχεται νῆμα πρὸς νῆμα, ἐπὶ ὥρας, ὥσπερ σίραιον ὅπερ ἀποστάζει ἀπὸ φιάλης λαίμου λεπτοῦ. Γράφει πρὸς διασκέδασιν ὥς θὰ ἴστατο συρίζων ἢ σιγῇ ἄδων ἐν τῷ παραθύρῳ· εἶναι συνειθισμένος εἰς τὴν εὐχάριστον ἐκείνην γυμναστικὴν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς χειρός. καὶ ἀδυνατεῖ πλέον νὰ νωθρεύῃ. Εἶνε ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγαμος, καθιστικός, οἰκονομικός, καὶ συνειθίζει νὰ ἀντιγράψῃ τὰς ἐπιστολὰς του. Δὲν διακρίνει ἐν λεπτότητι φίλου φίλον δὲν μνησικακεῖ ἂν δὲν τῷ ἀποκρίνωνται, καὶ δὲν ὑποπτεύεται ποτὲ ὅτι δὲν ἀναγινώσκονται αἱ ἐπιστολαὶ του, τοσαύτην εὐχαρίστησιν δοκιμάζει γράφων. Περαιτῶς μακρὰν ἐπιστολήν, ἀρκετὰ πυκνὴν καὶ ἀδόλεσχον, καὶ κλείων αὐτήν, αἰσθάνεται τὴν συνειδήσιν ἐν ἱκανοποίησει, καθὼς κατόπιν ἀγαθῆς πράξεως. Δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσιν ὅτι γράφει καλῶς· καὶ δὲν φροντίζει περὶ τούτου· κομπάζει μόνον διὰ τοῦτο, ὅτι δὲν ἀνιᾷ. Ὑμεῖς τίθετε τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἀφοῦ ἀνέγνωτε τὰς περιόδους τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ἐκάστης, καὶ ὅτε σχηματίσωσιν ὕψος τι, τότε τῷ γράφετε τέσσαρας γραμμὰς δι' ὅλον τὸν σωρόν καὶ αὗται εἰσὶν ἀρκεταὶ ἵνα τὸν κάμωσι νὰ ἐργασθῇ ἐπιμελῶς ἄλλους τρεῖς μῆνας. Οὗτος, πρὸς τὰ ἐξήκοντα ἔτη, συνειθίζει νὰ γράψῃ τὰς ἰδίας ἀναμνήσεις, ἃς ἀναγινώσκει ἔπειτα αὐτὸς μόνος, — μετ' εὐχαριστήσεως.

* *

Εἰς ἕτερος εἶνε ἐκεῖνος ὅστις γράφει διὰ τὴν μανίαν νὰ κάμῃ νὰ γράφῃ, νὰ συναθροίξῃ ἐπιστολὰς καθὼς ἄλλοι ἀθροίζουν διπλώματα, ἵνα οὕτω τὸν νομίζουν ἀντικείμενον πληθὺς ἀγαπῶν καὶ κέντρον πολλῶν ὠφελειῶν. Στέλλει ἐπιστολὰς πανταχοῦ, ἐπιστολὰς ἀγκιστρῶδεις, αἰτινὲς ἐφέλκουσι τὴν ἀπάντησιν διὰ ζώσης δυνάμεως, κατὰ μέστωι ἐρωτήσεων σπουδαίων καὶ παρακλήσεων, ἐνισχυμέναι, ἐν ἀνάγκῃ, ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ περιθωρίου γραμματοσύμου. Γράφει κατὰ προτίμησιν πρὸς τὸν φίλον ὅστις συντελεῖ νὰ γίνηται λόγος περὶ αὐτοῦ, ἐν ταῖς δεούσαις περιστάσεσιν, ὑποκρινόμενος τὴν ἀνάγκην ἐπείγουσαν πληροφορίας περὶ προσώπου ἢ ὑποθέσεως· ἀλλὰ ζητεῖ καὶ τῶν ἀδιαφόρων τὰς ἐπιστολὰς, ἵνα σχηματίσῃ ἀριθμὸν· ἔχει τὸ χαρτοφυλάκιον ἐξωγυμνόμενον· σύρει μετὰ προσπεποιημένης ἀπροσεξίας ἀπὸ πάντων τῶν θυλα-